

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารและการใช้หลักสูตรของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สมุทรปราการ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและครอบคลุมเรื่องที่จะศึกษาวิจัย โดยได้นำเสนอเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
  - 1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
  - 1.3 ความสำคัญของหลักสูตร
2. การนำหลักสูตรไปใช้
  - 2.1 ความหมายและความสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้
  - 2.2 การบริหารหลักสูตร
    - 2.2.1 การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่างๆ
    - 2.2.2 การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษา
    - 2.2.3 การจัดครูเข้าสอน
    - 2.2.4 การจัดตารางสอน
    - 2.2.5 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้อ
    - 2.2.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร
    - 2.2.7 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร
    - 2.2.8 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน
  - 2.3 งานสอน
    - 2.3.1 การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
    - 2.3.2 การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
    - 2.3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร
    - 2.3.4 การพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู้
    - 2.3.5 การจัดสอนซ่อมเสริม
    - 2.3.6 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้
3. ความพึงพอใจต่อผู้ใช้หลักสูตร
4. บทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ซึ่งประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

Beauchamp (1981) นิยามคำว่าหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นมาเพื่อเป็นเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียน โดยมีการสร้างหลักสูตร รูปแบบของหลักสูตร ทฤษฎีของหลักสูตรและแหล่งอ้างอิง

Saylor and Alexander (1974) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า เป็นการ จัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนด เป้าหมาย

Carter V. Good (1973) นิยามคำว่าหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือกลุ่มรายวิชาที่จัดไว้ อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรใน สาขาวิชาหลักๆ

Bobbitt (1918) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตรคือสิ่งต่างๆที่เด็กต้องทำและมี ประสบการณ์ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่างๆดังกล่าวให้ดี เพื่อสามารถ ดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้

สังต์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการจะหมายถึงเอกสารหลักสูตร ประกอบด้วยรายละเอียดของจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนการสอน ข้อกำหนดเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน รวมทั้งการกำหนดเวลา สำหรับการเรียนการสอน ส่วนความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของระบบการทำงานที่ เกี่ยวข้องกับหลักสูตรจะหมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ซึ่งได้แก่ การจัดบุคลากร กระบวนการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร โดยเน้นที่กระบวนการ ทำงานและผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการนั้นๆ

ภิญโญ สาร (2523) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ ต่างๆที่สถานศึกษาจัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนตามระดับชั้น ตามความต้องการ ตามวัย ความสนใจ และความต้องการทางสังคม รวมทั้งประสบการณ์ที่จัดขึ้นภายในและภายนอกเวลาเรียน

อึ้ง บัควี (2542) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึง แผนซึ่งได้ ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่างๆตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรระดับชาติ หมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ

สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ส่วนหลักสูตรระดับโรงเรียน หมายถึง
โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะ
ภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตามเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ วิชาที่สอนซึ่ง
จะบอกความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหา แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แหล่ง
ทรัพยากรและการประเมินผลให้กับครูผู้สอน

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) สรุปความหมายของหลักสูตรออกเป็น 2 นัย คือ หลักสูตรใน
ความหมายแคบและกว้าง โดยกล่าวว่า หลักสูตรในความหมายแคบ หมายถึง เอกสารที่กำหนด
โครงสร้างผู้เรียน ความมุ่งหมายของการให้การศึกษาเนื้อหาวิชาอัตราเวลาเรียน กิจกรรมและ
ประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนหลักสูตรใน
ความหมายกว้างหมายถึง โครงสร้างที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน
เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่างๆของผู้เรียนให้เป็นไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ทั้ง
ในและนอกโรงเรียน

จิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า หลักสูตรนั้นมีความหมายที่หลากหลาย
ทั้งความหมายในขอบเขตแคบและความหมายในขอบเขตกว้าง ดังนี้

หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน

หลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ

หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน

หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรข้างต้น สรุปความหมายของ
หลักสูตรได้ว่า หลักสูตรคือมวลงประสบการณ์ทุกอย่างที่ทางโรงเรียนจัดให้กับผู้เรียน เพื่อให้
ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ใน
หลักสูตรนั้นๆ

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

Tyler (1949) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตรว่าประกอบไปด้วย 1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาสาระ 3. วิธีการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ 4. การประเมินผล

Taba (1962) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ประการคือ 1. วัตถุประสงค์ของ
หลักสูตร ซึ่งแยกได้เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา 2. เนื้อหาวิชาและ
จำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา 3. กระบวนการเรียนการสอน 4. โครงการประเมินผลตาม
หลักสูตร

Beauchamp (1981) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วน ได้แก่ 1. ความมุ่งหมาย 2. เนื้อหา 3. การนำหลักสูตรไปใช้ 4. การประเมินผล

Peter F. Oliva (1982) กล่าวถึงองค์ประกอบหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตรควรประกอบไปด้วยเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์การสอน เทคนิควิธีการวัดและประเมินผล

สมิทร คุณานุกร (2523) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรควรมีด้วยกัน 4 ประการ ได้แก่ 1.ความมุ่งหมาย 2. เนื้อหา 3. การนำหลักสูตรไปใช้ 4. การประเมินผล

อึ้ง บัควรี (2531) ได้จำแนกองค์ประกอบหลักสูตรที่สำคัญและขาดไม่ได้ อย่างน้อย 6 อย่างคือ

1. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ผลส่วนร่วมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

2. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบเนื้อหาสาระในวิชาที่กำหนดไว้

3. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (Content and Experiences) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

4. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ (Instructional Strategies) หมายถึง กระบวนการและวิธีการในการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความรู้และอื่นๆ ตามจุดประสงค์และจุดหมายที่กำหนดไว้

5. วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ (Instructional Media and Materials) หมายถึง เครื่องมือ เครื่องใช้และวัสดุต่างๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษาและอื่นๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลหลักสูตรและการประเมินผลการเรียนรู้

สูนีย์ กูพันธ์ (2546) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1.จุดมุ่งหมายของหลักสูตร(Curriculum Aims) หมายถึง ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพราะ เป็นตัวกำหนดทิศทางและขอบเขตในการให้การศึกษาแก่เด็ก ช่วยในการเรียนเนื้อหาและกิจกรรมตลอดจนใช้เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการประเมินผล จุดมุ่งหมายของการศึกษามีหลายระดับ ได้แก่ จุดมุ่งหมายระดับหลักสูตรซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่บอกให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง รู้เป้าหมายของหลักสูตรนั้นๆ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรรายวิชา วิชาแต่ละกลุ่มจะสร้างคุณลักษณะที่แตกต่างกันให้กับผู้เรียน ดังนั้นแต่ละกลุ่มวิชาจึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายไว้ต่างกัน จุดมุ่งหมายรายวิชาเป็นจุดมุ่งหมายที่ละเอียดจำเพาะเจาะจงกว่าจุดมุ่งหมายกลุ่มวิชา ผู้สอนรายวิชาจะกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนเนื้อหาแต่ละบท แต่ละตอนขึ้นในรูปของจุดหมายเชิงพฤติกรรม แม้ว่าจุดมุ่งหมายทางการศึกษามีหลายระดับดังกล่าวแล้วแต่จุดมุ่งหมายทุกระดับย่อมสอดคล้องกันและนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางเดียวกัน

2. เนื้อหา (Content) เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้วกิจกรรมต่อไปคือ การเลือกเนื้อหาประสบการณ์ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ โดย

ดำเนินการตั้งแต่การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

3. การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดทำวัสดุหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู เอกสารหลักสูตร แผนการสอน แนวการสอน และแบบเรียน เป็นต้น การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ ห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน จำนวนครู และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ในด้านการดำเนินการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะหลักสูตรจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครู ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ การวัดและประเมินผล จิตวิทยาการสอน ตลอดจนทั้งปรัชญาการศึกษาของแต่ละระดับ จึงทำให้การเรียนของผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

4. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) คือการหาคำตอบว่า หลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด และอะไรเป็นสาเหตุ การประเมินผลหลักสูตรเป็นงานใหญ่ และมีขอบเขตกว้างขวาง ผู้ประเมินจำเป็นต้องวางโครงการประเมินผลไว้ล่วงหน้า

จากการศึกษาองค์ประกอบหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าองค์ประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน ซึ่งประกอบไปด้วย 1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3. เนื้อหาของหลักสูตร 4. วิธีการจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอน 5. การประเมินผลหลักสูตร

1.3 ความสำคัญของหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ ฯลฯ อีกทั้งยังเป็ยแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล และเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะ รูปร่างของสังคมในอนาคต โดยได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย

2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าเป็นรูปแบบใด

8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันท่วงที เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 17) กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตร โดยสรุปได้ว่า

1. หลักสูตรเป็นเสมือนบ้านหลอมพลเมืองให้มีคุณภาพ

2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา

3. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา

4. ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนวปฏิบัติแก่ครู

5. หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

6. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่าผู้เรียนและสังคมควรได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็นประโยชน์แก่เด็กโดยตรง

7. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างไรราบรื่นเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

8. หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้ไปได้อย่างไรด้วยความราบรื่นและผาสุกเป็นอย่างไร

9. หลักสูตรย่อมทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นเช่นไร

10. หลักสูตรย่อมกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมในสังคม และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติบ้านเมือง

จากแนวคิดนักการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำคัญของหลักสูตรนั้นหมายถึงกระบวนการทางสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียน หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายช่วยให้คนมีการพัฒนาชีวิตไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการศึกษาตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. การนำหลักสูตรไปใช้

2.1 ความหมายและความสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะหลักสูตรจะประสบความสำเร็จมากเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร แม้ว่าหลักสูตรจะออกแบบมาได้ดีเพียงใดก็ตาม หากมีการนำเอาไปใช้อย่างขาดประสิทธิภาพ หลักสูตรนั้นก็จะไม่ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเอาไว้ ชำรง บัวศรี (2542) ได้ให้ความหมายของการใช้หลักสูตรไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับสอนเป็นประจำทุกวัน

George Beauchamp (1975) ได้ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน และการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอน

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้แม้ว่าตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาอย่างดีเลิศเพียงใดถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การจะพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ว่าจะประสบความสำเร็จได้ยาก

ไพโรสมนต์ สุทธิธวิบูลย์ (2544) กล่าวสรุปไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ คือการนำเอาเอกสารหลักสูตรไปปฏิบัติในการจัดเนื้อหา และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์กับตัวผู้เรียนมากที่สุด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการใช้หลักสูตรไว้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้นั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะถ้าไม่มีการนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้นๆ หลักสูตรก็ไม่มี ความหมาย และอีกประการหนึ่งถึงแม้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นจะดีเลิศและเหมาะสมมากเพียงใดก็ตามแต่ถ้าการนำหลักสูตรไปใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดี ก็ยากที่หลักสูตรนั้นๆ จะบรรลุตามเจตนารมณ์ที่กำหนดได้

รุจิรี ภูสาระ (2545 : 138) กล่าวไว้โดยสรุปว่า หลักสูตรจะสร้างขึ้นมาก็เพียงใด ถ้านำไปใช้ อย่างไม่มีประสิทธิภาพหลักสูตรก็จะประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นความจำเป็นสำหรับการศึกษาและพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรมีความสำคัญมาก แนวทางการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพอาจจะประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังนี้คือ 1. ระบบการบริหารหลักสูตร 2. พฤติกรรมการใช้หลักสูตร 3. การส่งเสริมและการควบคุมคุณภาพการใช้หลักสูตรและความล้มเหลวของหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้นมาจะปรากฏผลในขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้

กล่าวสรุปได้ว่าการใช้หลักสูตรนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพราะเป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนหรือไปสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองตามความสามารถ และได้เต็มศักยภาพ

2.2 การบริหารหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารและดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้บริหารจะเป็นแกนนำโดยมีผู้ช่วยฝ่ายต่างๆ หัวหน้าหมวดวิชา ครูวิชาการ ครูผู้สอนและหน่วยงานอื่นๆ ที่เสริมการบริหารหลักสูตร เช่น กรรมการสถานศึกษา กรรมการบริหารวิชาการ เป็นต้น มีกิจกรรมที่สำคัญดังนี้

2.2.1 การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบ

หลักสูตรต่างๆ

ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนจะต้องศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรว่าจุดมุ่งหมายเป็นอย่างไร ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ทางสถานศึกษามีการวางแผนอย่างไร ทั้งในด้านตัวครู วัสดุ อาคารสถานที่ ตลอดจนแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2540) ได้กล่าวถึงการจัดทำแผนการคิด และกำหนดเค้าโครงหรือกำหนดกรอบในการทำงาน เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์หรือผลที่ต้องการ ซึ่งได้กำหนดไว้ก่อนอย่างชัดเจนแล้ว กระบวนการจัดทำแผนเพื่อให้ได้เค้าโครงการทำงานที่นำไปสู่ผลตามที่กำหนดไว้นั้น จะต้องมีการตัดสินใจว่าจะให้ทำอะไร (What) ให้ใครทำ (Who) ทำเมื่อใด (When) และทำอย่างไร (How) และอาจมีรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อีกตามความเหมาะสมแล้วสร้างกลไกผูกต่อกันอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนต่อเนื่องในการปฏิบัติโดยทั่วๆไป ดังนี้

2.2.1.1 การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันเพื่อกำหนดปัญหาและความต้องการพัฒนา

2.2.1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการทำงานที่ถูกต้อง

2.2.1.3 การกำหนดแผน แผนงาน และโครงการ

2.2.1.4 การจัดทำรายละเอียดของแผน แผนงานและโครงการ (กำหนดกิจกรรมลำดับขั้นตอน และรายละเอียดอื่นๆที่เกี่ยวข้อง)

2.2.1.5 การกำหนดด้านงบประมาณค่าใช้จ่าย

2.2.1.6 กำหนดด้านการติดตาม ควบคุมกำกับกับการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการ

2.2.1.7 การกำหนดด้านการประเมินผล

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป.) กล่าวถึง การวางแผนการใช้หลักสูตรว่า “ครูใหญ่และกรรมการสถานศึกษาต้องศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการสอนเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงใด การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้นทางสถานศึกษามีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่างๆที่จะนำเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะจัดหาได้อย่างไร

และโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่พอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จะทำโดยวิธีใด จึงจะเข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวว่า การเตรียมวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ ครูใหญ่และ คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรอย่างแท้จริงว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนา หลักสูตรและการสอนครั้งนี้มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงว่า จุดหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ครั้งนี้มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและ ชุมชนเพียงใด ส่วนใดของหลักสูตรที่จะทำให้เกิดการมีเอกภาพของชุมชนได้

ดังนั้น การจัดทำแผนการใช้หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการนำหลักสูตรไปใช้ เพราะแผนจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาและปรับปรุงการใช้หลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีระบบ ระเบียบ แบบแผนและขั้นตอนที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.2.2 การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษา

การเตรียมบุคลากรในสถานศึกษา ครูหรือผู้สอนนับได้ว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวเพราะเป็นผู้ที่นำเอาหลักสูตรไปใช้ ผู้ที่ รับผิดชอบจะต้องเตรียมครูให้พร้อมทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ทักษะในการใช้ หลักสูตรและเจตคติอันพึงมีต่อหลักสูตร ในด้านความรู้ความเข้าใจมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ นโยบายจุดมุ่งหมายของการศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนโครงสร้างและเนื้อหา สาระของ หลักสูตร สำหรับทักษะในการใช้หลักสูตรนอกจากจะต้องมีทักษะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเรียน การสอน การปกครองชั้นเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้แล้ว ยังจะต้องมีความเข้าใจในทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องด้วย ในขณะเดียวกันจะต้องทำความเข้าใจให้ผู้สอนมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตรเห็นว่าเป็น หลักสูตรที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าของการศึกษา และสามารถตอบสนองนโยบายการศึกษาได้ การมี เจตคติที่ดีต่อหลักสูตรจะเป็นแรงดันให้ผู้สอนมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตนอีกทางหนึ่ง

การเตรียมบุคลากรเพื่อใช้หลักสูตรใหม่อาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่างๆ ถ้าหากหลักสูตรที่ได้ จัดทำขึ้นจะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวางและถึงกลุ่มผู้ใช้โดยทั่วถึงกัน สังกัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงงานเตรียมบุคลากรว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควร จะได้มีการ ให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น อารัง บัวศรี (2542) ได้กล่าวถึงการเตรียมบุคลากรเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีด้วยกันหลายวิธี คือ

1. จัดประชุมชี้แจง อบรมสัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่ใช้ในการสอนแต่ละระดับชั้นให้เป็นที่เข้าใจ

2. จัดให้มีการสาธิตการสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอนร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันดูการสอน สาธิต ให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้แต่ละ คนได้ปรับปรุงการสอนของตน

3. จัดศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูมีประสบการณ์มากขึ้น จากการศึกษาดูงานในด้านต่างๆ จากโรงเรียนอื่นๆ
4. จัดเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงานให้เพียงพอ เพื่อครูจะได้ศึกษาเพิ่มพูน ความรู้ ความชำนาญ และความสามารถของตน
5. รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งทรัพยากร ตลอดจนวิทยากรที่สามารถจะส่งเสริมการเรียนรู้ได้

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2527) ได้กล่าวว่าการเตรียมบุคลากรควรดำเนินการให้ครูมีความรู้ความเข้าใจทางด้านต่างๆคือ ด้านปรัชญาและจุดมุ่งหมายของการศึกษา เข้าใจลักษณะพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กเพื่อเลือกเนื้อหาความรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ใช้เป็นแนวทางการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาความรู้ในการที่จะสอนให้แก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง การวางแผนจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาและปรัชญาด้านการศึกษาของชาติตลอดจนการวัดผลและประเมินผลซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ

กรมสามัญศึกษา (2534) ได้เห็นความสำคัญของการเตรียมบุคลากร โดยกำหนดให้ผู้บริหารพิจารณาดำเนินการดังนี้

1. ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้างาน ศึกษาหลักสูตรดำเนินการให้มีการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรที่กรมวิชาการจัดทำ เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิด และตอบปัญหาข้อข้องใจแก่ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน ได้อย่างแจ่มแจ้ง
2. แต่งตั้งกรรมการวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษา นโยบายการจัดการศึกษานับตั้งแต่แผนปฏิรูปการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน นโยบายรัฐบาล นโยบายระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับท้องถิ่น ระดับโรงเรียน และสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาคือหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร แล้ววางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติให้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
3. แต่งตั้งคณะกรรมการหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารเป็นประธาน คณะกรรมการวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นกรรมการ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ทัศนคติความสนใจและความสามารถของนักเรียน
4. จัดให้มีการสัมมนาครูอาจารย์ให้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และจัดประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอนที่มุ่งเน้นการสอนทักษะกระบวนการและการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของครู
5. สัมภาษณ์ ความรู้ ความสามารถพิเศษของครูอาจารย์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับกำหนดรายวิชาที่จะเปิดสอน โดยเฉพาะวิชาเลือกเสรีและวิชากิจกรรม

6. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรฝึกอบรมดูงาน ศึกษาต่อ โดยเฉพาะในด้านวิชาชีพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเปิดสอนวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรีได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

7. ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ทุกคนเข้าใจงานแนะแนว ตระหนักว่างานแนะแนวเป็นหน้าที่ที่ครูอาจารย์ทุกคนต้องรับผิดชอบให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆของนักเรียน รวมทั้งมีหน้าที่ให้คำแนะนำนักเรียนในการพิจารณาเลือกกลุ่มวิชา หรือรายวิชา ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ และความต้องการของผู้ปกครอง

8. ดำเนินการใดๆให้ครูอาจารย์มีโอกาสร่วมกันวางแผนปฏิบัติงาน และประเมินผล เกี่ยวกับวิธีสอน การจัดทำ จัดทำ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปว่า การจัดเตรียมบุคลากรจะต้องมีการสำรวจ คุณสมบัติของบุคลากรและประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน อาจจะใช้วิธีเข้ารับการประชุมอบรม สัมมนา ดูงาน หรือ ศึกษาด้วยตนเอง การเตรียมบุคลากรมีความสำคัญอย่างมากที่จะนำผลการเรียนการสอนของ ครูผู้สอนไปสู่จุดหมายได้ด้วยตนเอง ซึ่งในการเตรียมบุคลากรนั้นมีหลากหลายวิธีการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความเหมาะสมและความต้องการจำเป็นของแต่ละสถานศึกษา เพื่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นไปด้วยความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

2.2.3 การจัดครูเข้าสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) การจัดครูเข้าสอนเป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะครู เป็นผู้ที่มิบทบาทอย่างมากในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น ตัวครูจะต้องมองเห็น ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสังคม ครูจะต้องก้าวหน้าให้ทันกับเหตุการณ์และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพราะครูจะเป็นผู้ที่ทำให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในชีวิตสังคมปัจจุบันมากที่สุด ฉะนั้น การคัดเลือกและจัดครูเข้าสอนจึงต้องระมัดระวัง แม้ว่าครูจะผ่านการฝึก อบรมการใช้หลักสูตร มาแล้วก็ตาม

สุนนทิพย์ บุญสมบัติ (2526) และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) กล่าวว่า ควรพิจารณาครูตามสาขาวิชาเอกเป็นอันดับแรก ถ้าไม่สามารถหาบุคลากรได้ตรงตามสาขา วิชาเอก ให้จัดสอนตามวิชาโท นอกเหนือจากวิชาเอกและวิชาโทแล้ว อาจเป็นวิชาที่มีความถนัด ความ สนใจ และมีประสบการณ์ หรืออาจจัดตามความจำเป็นของโรงเรียนเนื่องจากขาดครู ก็อาจให้ครูใน หมวดวิชาอื่นมาทำการสอนได้ เพราะอย่างน้อยครูทุกคนเคยผ่านการเรียนวิชาสามัญมาเมื่อตอนเรียน ในระดับมัธยมศึกษา โดยให้เตรียมตัว ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ให้ศึกษาหลักสูตร คู่มือการสอน แบบเรียน แผนการสอน แผนการประเมิน ผลที่ได้จัดทำไว้ก็จะทำการสอนได้แม้ในตอนต้นอาจจะ ไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรก็ตาม

สังัด อุทรานันท์ (2532) การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคนเพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรแต่ละคนมีโอกาสได้ใช้ ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด

การจัดครูเข้าสอนจะต้องเลือกจัดครูที่มีศักยภาพเหมาะสมกับวิชา ระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียนแล้ว ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะวิชาและสามารถจะเลือกเทคนิควิธีสอน ที่มีอยู่อย่างหลากหลายทั้งนี้จะต้องเป็นความสมัครใจของผู้สอนด้วย

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการจัดครูเข้าสอนว่าควรดำเนินการดังนี้

1. สสำรวจความพร้อมของบุคลากรก่อนเปิดหลักสูตรใหม่
2. กำหนดคุณสมบัติสำหรับครูผู้สอนรายวิชา
3. จัดตามความถนัดของครูผู้สอน คือ
  - 3.1 จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา
  - 3.2 จัดตามวิชาโทที่เรียนมา
  - 3.3 จัดตามรายวิชาที่ครูสนใจ
  - 3.4 จัดตามรายวิชาที่ครูมีประสบการณ์
4. การแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน ได้แก่
  - 4.1 จัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา
  - 4.2 จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ
  - 4.3 จัดคาบเรียบและสอนให้ตรงกัน
5. หาวิทยากรภายนอกมาช่วยสอน
6. การจัดครูสอนแทนเมื่อครูไม่มาสอน

นอกจากนี้ ธัชชัย นานจำปา (2542) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การจัดครูเข้าสอนที่ได้ผลดี เมื่อมีครูเพียงพอมีการจัดแบบใหญ่ๆอยู่ 2 แบบคือ

1. การจัดครูสอนตามแนวตั้ง ได้แก่ การจัดครูสอนในวิชาหนึ่งๆหลายระดับชั้น เช่น จัดครูสอนวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมปีที่ 1, 2 และ 3 การจัดแบบนี้มีผลดีคือ นักเรียนได้เรียนกับครูหลายคน ครูแต่ละคนจะมีวิธีสอนแตกต่างกัน ทำให้ไม่น่าเบื่อ ครูผู้สอนมีโอกาสได้สอนนักเรียนหลายระดับ ไม่จำเจ และอาจจะนำวิธีการที่ได้ผลจากการสอนระดับหนึ่งไปใช้อีกระดับหนึ่ง เมื่อมีครูไม่มาทำการสอน ก็สามารถจัดครูสอนแทนได้ง่าย ส่วนที่ไม่ดี ก็คือครูสอนหลายระดับ ต้องเตรียมการสอนหลายวิชา ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอในการเตรียมการสอน เตรียมหนังสือ และ อุปกรณ์การสอน ทำให้ครูไม่ชำนาญในการสอนนักเรียนระดับใดระดับหนึ่งโดยเฉพาะ

2. การจัดครูสอนตามแนวนอน คือ จัดครูคนหนึ่งสอนวิชาหนึ่งในระดับเดียว เช่น ครูคนหนึ่งสอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมปีที่ 2 เพียงระดับเดียว วิธีนี้มีส่วนเดียว คือ ครูสอนวิชาเดียวระดับเดียวเสียเวลาในการเตรียมการสอนน้อย เพราะการสอนครั้งเดียวสอนได้หลายกลุ่ม ครูมีทักษะในการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งมาก นักเรียนหลายห้องได้เรียนกับครูคนเดียว ทำให้เรียนรู้ในแนวเดียวกัน การวัดผลและประเมินผลการเรียนทำโดยครูคนเดียวทำให้เกิดความเสมอภาคกัน แต่ก็มีข้อเสีย คือ ครูทำการสอนในระดับเดียว อาจรู้สึกจำเจ นักเรียนอาจเบื่อหน่าย และจัดครูสอนแทนไม่สะดวกเท่าวิธีแรก

ดังนั้นก่อนจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำการสำรวจคุณสมบัติของบุคลากรทั้งในด้านวุฒิการศึกษา ความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ แล้วจึงเตรียมบุคลากรให้มี

ความรู้ความเข้าใจถึงโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การอบรม การดูงาน เป็นต้น ก่อนที่จะจัดครูเข้าสอน เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จยิ่งขึ้น

2.2.4 การจัดตารางสอน

การจัดตารางสอนเพื่อให้นักเรียนเรียนเนื้อหาวิชาต่างๆ ได้ครบถ้วนตรงตามหลักสูตรนั้น ผู้จัดตารางสอนต้องเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรดีพอสมควร จะต้องมีความรู้ลักษณะของจุดประสงค์และเนื้อหาของกลุ่มวิชา ทั้งยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละระดับซึ่งสอดคล้องกับ กิติมา ปรีดีติลล (2532) ได้กล่าวว่า การจัดตารางสอนเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร หรือผู้ช่วยฝ่ายวิชาการจะจัดทำขึ้นควรคำนึงถึงหลักในการจัดต่อไปนี้

1. จะต้องบรรจุวิชาเรียนและเวลาเรียนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนดไว้
2. กำหนดเป็นวิชาเรียนโดยแบ่งเป็นจำนวนคาบของแต่ละวิชาและแต่ละระดับหากวิชาใดมีความสำคัญที่จะจัดจำนวนคาบมากกว่าบางวิชาย่อมเป็นไปได้
3. กำหนดวิชาที่เรียนลงแต่ละคาบวิชา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของแต่ละวิชา เช่น คณิตศาสตร์อยู่ตอนเช้าหรือคาบแรกของตอนเช้าหรือตอนบ่าย วิชาการงานควรอยู่คาบสุดท้ายของตอนเช้าหรือตอนบ่าย
4. วิชาที่ใช้ความคิดมากไม่ควรอยู่ซ้อนกันหลายคาบวิชาในวันเดียวกัน
5. วิชาที่มีปฏิบัติมากๆ ควรจัดเป็น 2 คาบต่อกันเช่น วิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาหรือวิชาการงานอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
6. ควรจัดจำนวนคาบหรือเวลาเรียนตอนเช้าให้มากกว่าตอนบ่าย เพราะตอนบ่ายอาจมีอากาศร้อน หรือเครื่องเครียดในตอนเช้ามากแล้ว
7. การจัดวางวิชาในแต่ละคาบ แต่ละวันต้องสัมพันธ์กับเวลาของผู้สอนด้วย
8. ควรเฉลี่ยปริมาณชั่วโมงของผู้สอนให้ทัดเทียม เช่น ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชนในสัญญาว่าจ้างครูกำหนดไว้ว่า ชั่วโมงการสอนของครูมัธยมต้นไม่เกิน 22 ชั่วโมง มัธยมปลายไม่เกิน 20 ชั่วโมง และครูจะต้องใช้ชั่วโมงว่างเพื่อเตรียมการสอน ตรวจงานและทำงานอื่นๆ อันเกี่ยวกับนักเรียน

การจัดตารางสอนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตรได้เหมือนกัน ในการจัดตารางสอนควรคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่างๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่าๆกัน ระดับของความยากง่ายของการเรียนรู้ก็ย่อมแตกต่างกัน ช่วงการเรียนรู้จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนและเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียนและรวมถึงอัตราเวลาเรียนในแต่ละภาคการศึกษาและรอบปีการศึกษาตลอดจนชั่วโมงสอนของครู นอกจากนี้ การใช้อาคารสถานที่ ห้องเรียน โรงฝึกงาน ห้องทดลอง จะต้องมีการใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่าการใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย วงษ์ใหญ่ : 2525)

การจัดตารางสอนหรือตารางเรียน หมายถึง ตารางกำหนดวิชาและเวลาที่เรียนในแต่ละวันตลอดสัปดาห์เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการสอน ตารางสอนหรือตารางเรียนมี 2 ประเภทคือ 1. ตารางสอนแบบตายตัว (Block Schedule or Traditional Schedule) เป็นตาราง

ที่มีช่วงเวลาเท่ากันหมดไม่ว่าจะเรียนวิชาใด การจัดช่วงเวลาอาจเรียกเป็นคาบหรือชั่วโมง ถ้าเรียกเป็นคาบกำหนดด้วยว่าแต่ละคาบใช้เวลากี่นาที กี่ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัยและความพร้อมของผู้เรียน

2. ตารางสอนแบบยืดหยุ่น (Flexible Schedule) เป็นการจัดตารางที่ไม่กำหนดตายตัวว่าจะมีกี่คาบคาบละกี่นาที/ชั่วโมง การจัดตารางแบบนี้มาจากความคิดที่ว่าเนื้อหาวิชากิจกรรมต่างๆใช้เวลาและความพยายามในการเรียนต่างกัน เป็นการจัดตารางที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญโดยยึดหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาการพัฒนาการของผู้เรียน (รุจิรี ภูสาระ: 2545)

สรุปว่า หลักของการจัดตารางสอน จะต้องคำนึงถึงการเรียนรู้วิชาต่างๆ ในการใช้เวลาเท่าๆกัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ช่วงการเรียนรู้อาจรวมถึงอัตราเวลาเรียนในแต่ละภาคเรียน ตลอดจนชั่วโมงการสอนของครูสิ่งต่างๆ เหล่านี้จัดให้เกิดความสมดุลและเหมาะสม

2.2.5 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้อ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) กล่าวว่า การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียน การจัดทำกำหนดการสอน ประมวลการสอน แผนการสอน พัฒนาคู่มือครู แบบเรียนและสื่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องจัดทำและจะละเลยส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ได้ ข้อดีของการกำหนดการสอนคือจะช่วยให้ครูมีความสามารถน้อย สอนได้เท่าที่กำหนดการสอนกำหนดไว้ ส่วนครูที่มีความสามารถสูงจะสอนได้ดีกว่ากำหนดการสอนที่วางไว้ให้ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะสอนแบบใด จะเลือกกิจกรรมประสบการณ์อย่างไรให้กับเด็กที่จะทำให้เด็กอยากเรียนและสนุกกับการค้นคว้าของการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้น่าสนใจ การพัฒนาคู่มือครูเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำ เพราะคู่มือครูจะช่วยเหลือครูเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างมาก ควรจะทำให้ครบทุกวิชา การพัฒนาครูจะต้องใช้บุคลากรหลายฝ่ายมาช่วยกันจัดทำโดยการศึกษาวิเคราะห์ตัวหลักสูตร การวางรูปแบบศึกษาจากการทำกำหนดการสอนการเลือกและการจัดลำดับเนื้อหา ตรวจสอบเนื้อหาสาระโดยผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาทดลองใช้แก้ไข ปรับปรุง เพราะคู่มือครูนี้จะช่วยครูจัดปัญหาต่างๆไม่ว่าจะเป็นความรู้ของครู การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียน เรื่องการประเมินผลครูจะเห็นแนวทางในการดำเนินการสอนอย่างมาก

สงัด อุทรานันท์ (2527) กล่าวว่า เอกสารหลักสูตรเป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆของหลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างเอกสารหลักสูตรได้แก่ คู่มือเกี่ยวกับใช้หลักสูตรหรือคู่มือหลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่างๆ คู่มือประเมินผลการเรียน ฯลฯ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546) กล่าวว่าวัสดุหลักสูตรที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้อทุกชนิดที่จัดทำขึ้นเพื่อความสะดวกและช่วยเหลือครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้ถูกต้อง งานบริการหลักสูตรจึงเป็นภารกิจของหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งมีหน้าที่พัฒนาหลักสูตรโดยตรงเนื่องจากวัสดุหลักสูตรมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการใช้หลักสูตรจึงเป็นหน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลาง ซึ่งผู้พัฒนาหลักสูตรจะต้องดำเนินการบริหารและบริการสื่อหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้ถึงมือผู้ใช้ในสถานศึกษาแต่ละแห่งอย่างครบครันและทันกำหนด

การจัดทำกำหนดการสอน ประมวลการสอน แผนการสอน พัฒนาคู่มือครู แบบเรียน และสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำ โดยเฉพาะแผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางการเลือกจัดกิจกรรมอะไรให้กับเด็ก และกิจกรรมอะไรที่ทำให้เด็กอยากเรียน การจัดสื่อการเรียนการสอนควรจะร่วมกันทำเพราะจะเป็นการประหยัดแรงงาน งบประมาณ และควบคุมเนื้อหาสาระได้มากกว่า และที่สำคัญคือผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถสนใจและตรงกับความต้องการของชุมชน สื่อการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งในกระบวนการเรียนการสอนของนักเรียนและครูเพราะเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเรื่องได้แจ่มชัดขึ้นไป ดังที่ กิติมา ปรีดิถก (2532) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า หมายถึง วัตถุ สิ่งของ ภาพ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนจดหมายถึง บุคคล วิชาการ สถานที่ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนบังเกิดผล สื่อแบ่งเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. สื่อประเภทวัสดุซึ่งสิ้นเปลืองได้ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือหลักสูตร คำแนะนำในการสอน คู่มือประเมินการเรียนรู้ วัสดุหลักสูตร นอกจากนี้ อาจเป็นในรูปแบบของแผ่นภาพ สไลด์ ภาพยนตร์

2. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับโทรศัพท์ สื่อมวลชน ห้องสมุด และอื่นๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่ง รับ หรือถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สื่อการสอนประเภทกระบวนการเรียนและวิธีการที่จัดให้ สื่อการสอนไม่ว่าจะอยู่ในประเภทใด สื่อการสอนนั้นๆ จะต้องมีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน คือ ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการใช้หลักสูตรดีขึ้น ซึ่งผู้ใช้สื่อการเรียนการสอนจะบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมถูกต้องกับเวลาและสถานที่ด้วย

กรมวิชาการ (2534) กล่าวถึงการจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนไว้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหลักสูตรมีสิ่งดังกล่าวครบถ้วนและสามารถนำไปใช้ได้สะดวกทันเวลาและคุ้มค่า การบริการจัดหาวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรจะบรรลุเป้าหมายต้องมีการจัดการอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ครูวิเคราะห์และตรวจสอบความต้องการวัสดุเอกสารประกอบหลักสูตรแล้วแจ้งให้โรงเรียนทราบ

2. โรงเรียนรวบรวมและวิเคราะห์ความต้องการของครู แยกประเภทเป็นสิ่งที่ต้องจัดหาและจัดซื้อ

3. โรงเรียนส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่ให้บริการ ได้แก่ อำเภอ จังหวัด สำหรับสิ่งที่ต้องจัดซื้อโดยใช้งบประมาณ

4. หน่วยงานที่ให้บริการตามข้อ 3 วิเคราะห์ข้อมูลแล้วดำเนินการผลิตหรือจัดทำตามความต้องการ แล้วนำไปบริการโรงเรียนหรือหน่วยปฏิบัติงาน

5. หน่วยงานตามข้อ 3 ซึ่งได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษา และจังหวัด ส่งข้อมูลไปยังกรมวิชาการเพื่อขอรับบริการในเรื่องเอกสารหลักสูตร และความช่วยเหลือทางวิชาการ ในกรณีที่ไม่สามารถจัดบริการให้หน่วยปฏิบัติได้

6. กรมวิชาการวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการช่วยเหลือตามบทบาทหน้าที่

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาและความสามารถในการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นและมีบทบาทสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาด้านสติปัญญาและความสามารถสูงสุดในแต่ละวัย

กรมสามัญศึกษา (2559) ให้ความหมายว่า วัสดุหรือเครื่องมือที่จัดทำขึ้น ซึ่งจะมีข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ตัวอย่างของสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผนที่ รูปภาพ เป็นต้น

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญ เพราะช่วยให้การถ่ายทอดชัดเจนยิ่งขึ้น และครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในการเลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอนและกับผู้เรียน เพื่อการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการสำรวจความต้องการของครู รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือและจัดบริการด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนแก่ครูได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ

2.2.6 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆแก่ผู้ใช้หลักสูตร

การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆให้แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น อาคารสถานที่ งบประมาณ การบริการห้องสมุด การเตรียมอาคารสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวว่า การเตรียมอาคารสถานที่สำหรับการใช้หลักสูตร ได้ยึดเป้าหมายและหลักการของหลักสูตรตลอดจนจุดเน้นต่างๆดังนี้

1. การสอนตามแนวทางของหลักสูตร คือ การให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตามรูปแบบการปฏิบัติในชีวิตจริงคือมีการสังคมนระหว่างผู้เรียนกับบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา การฝึกให้ครูผู้เรียน บุคคลอื่นๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นการฝึกการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมในอนาคต ดังนั้นการดำเนินชีวิตในสถานศึกษาจะต้องเหมือนที่บ้าน และสังคมนั้นๆ คือผู้บริหารทำหน้าที่คล้ายบิดามารดา ครูอาจารย์ในสถานศึกษาเหมือนพี่น้อง ผู้เรียนเหมือนลูกๆ ที่จะต้องช่วยเหลือกันตลอดเวลา มีบรรยากาศลักษณะประชาธิปไตยและเป็นกันเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กให้มาสถานศึกษา

2. สภาพแวดล้อมที่สำคัญที่จะเป็นตัวแบบให้ผู้เรียน ผู้บริหารจะต้องควบคุมการปฏิบัติตนเองและของครูให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน

3. การจัดบรรยากาศให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน

4. จัดห้องสมุด มุมหนังสือ หรือแหล่งวิชาที่จะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

5. มีบริเวณสำหรับผู้เรียนได้ฝึกกิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ

6. จัดสถานที่สำหรับผู้เรียนได้ฝึกฝนการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

7. สถานศึกษาที่ต้องจัดบริการทางด้านสุขภาพสำหรับครู และผู้เรียนให้เพียงพอ กับกิจกรรมหลักสูตร

8. สถานศึกษาต้องจัดอาคารสถานที่และบริเวณทั่วไปให้สะอาดเรียบร้อย

9. จัดป้ายนิเทศสำหรับสถานศึกษา ห้องสมุดให้อยู่ในสภาพปัจจุบันและใช้ประโยชน์ได้อย่างดี

กาญจนา ปราบพาล (2532) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดห้องเรียนให้ใกล้เคียงกับสภาพการใช้ภาษาตามความเป็นจริงดังนี้

1. สามารถใช้ห้องเรียนในการอธิบายกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์ในหมู่นักเรียน และให้นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นได้
2. สร้างบรรยากาศการใช้ภาษาในรูปแบบของเกม การอภิปราย และกิจกรรมในรูปแบบอื่นได้
3. เอื้อต่อกิจกรรมประเภทบทบาทสมมติและการจำลองเหตุการณ์
4. ช่วยให้นักเรียนมีจินตนาการ
5. ช่วยให้นักเรียนสามารถนำกิจกรรมที่ทำในห้องไปใช้ในชีวิตจริง

สังต์ อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรและหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตรเป็นผู้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริหารห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดและประเมินและการบริการแนะแนว เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพยายามจัดทำหรือจัดหาแหล่งวิชาการต่างๆ ซึ่งเกิดประโยชน์และสะดวกแก่การใช้หลักสูตร แหล่งวิชาการนี้ควรจะต้องรวมถึงการใช้ประโยชน์จากบุคคลและหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียนด้วย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะการเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ เช่น การจัดบริการอาหารกลางวัน

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปว่า การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการแก่ผู้ใช้หลักสูตร จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษามีประสิทธิภาพซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรได้มีการวางแผนเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและสอดคล้องกับหลักสูตรให้มากที่สุด

2.2.7 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในระหว่างการใช้หลักสูตรจะต้องมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาว่าได้นำดำเนินการถูกต้อง มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาจะได้หาทางแก้ไขและให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ผู้ใช้หลักสูตร

Carter V. Good (1959) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครู หรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษาให้รู้จักวิธีการปรับปรุงงานสอนให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัสดุประสงค์ของการศึกษา ช่วยปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอน และช่วยปรับปรุงการประเมินผล

Ben M. Harris (1985) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด เพื่อคงไว้หรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายทางการสอนของโรงเรียน

สัจด์ อุทรานันท์(2532) กล่าวถึง การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานส่วนกลางควรจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเพิ่มเติม และการติดตามผลการใช้หลักสูตรในสถานศึกษาว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้องหรือไม่มีปัญหาเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาที่จะได้แก้ไขให้ลุล่วงไป การนิเทศการใช้หลักสูตรคือ การจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศคือเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการจับผิดหรือตรวจสอบแต่ประการใด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาเลือกจัดกิจกรรมการนิเทศให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา ดังนี้

1. การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
2. การปฐมนิเทศครูใหม่
3. การให้คำแนะนำปรึกษา
4. การอบรม
5. การประชุมปฏิบัติการ
6. การสัมมนา
7. การระดมความคิด
8. การสาธิตการสอน
9. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ
10. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน
11. การสังเกตการสอน
12. การสนทนาทางวิชาการ
13. การศึกษาดูงาน
14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
15. การเขียนเอกสาร / บทความทางวิชาการ
16. การจัดนิทรรศการ

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538) กล่าวว่า การนิเทศเป็นการกระตุ้นให้ทำงานประสบผลสำเร็จ โดยผ่านตัวกลางหรือบุคคลอื่น เช่น ครู หรือผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาอีกต่อหนึ่ง หรือกระบวนการทำงานและความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อประสิทธิภาพอันสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กล่าวไว้ดังนี้

1. จัดให้มีการปฐมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้ทราบปรัชญา วัตถุประสงค์ ประวัติดูความ เป็นมาของโรงเรียน สภาพของชุมชน ระเบียบข้อบังคับ สวัสดิการ และกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
  2. จัดให้มีบริการทางด้านการสอน เช่น แนะนำให้ใช้หรือผลิตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น
  3. จัดให้ครูใหม่สังเกตการสอนของครูที่มีประสบการณ์การสอนนาน และมีความ เชี่ยวชาญในการสอน
  4. ให้ครูได้เยี่ยมเยียนดูการสอนและการดำเนินงานของโรงเรียนอื่นที่อยู่ข้างเคียง หรือต่างจังหวัด หากมีงบประมาณเพียงพอ
  5. ให้ครูได้เยี่ยมเยียนการสอนของครูในระดับชั้นอื่นๆ ไม่ว่าจะป็นระดับเดียวกัน หรือต่างระดับกัน
  6. เปิดโอกาสให้ครูได้ดูการสาธิตการสอนจากผู้เชี่ยวชาญหรือจากครูดด้วยกัน
  7. ให้โรงเรียนใช้ประโยชน์ในการมีกลุ่มโรงเรียน โดยร่วมมือและช่วยเหลือกัน ทางด้านวิชาการ
  8. จัดให้มีสัปดาห์ความก้าวหน้าทางวิชาการ อาจจะให้ครูหรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจาก ภายนอกมาบรรยายในหัวข้อเรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือสนใจ
  9. จัดให้มีกลุ่มอภิปรายย่อยๆ ตามความสนใจของครู
  10. จัดให้มีการประชุมอบรมในระหว่างฤดูร้อนหรือส่งครูไปร่วมรับการอบรม
  11. รับวารสารทางวิชาการต่างๆ ไว้ให้ครูได้ศึกษา และแนะนำครูให้เข้าเป็นสมาชิก สมาคมทางวิชาการ
  12. ให้คำปรึกษาหารือทางด้านส่วนตัวและด้านวิชาการแก่ครู
  13. สนับสนุนให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติม หรือนำครูไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่จะให้ ความรู้ทางวิชาการเพิ่มขึ้น
  14. สร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดในหมู่ครู เช่น จัดเลี้ยงวันสนทนาหรือ ส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการลงในหนังสือวารสารต่างๆ
  15. จัดรายการเล่าสู่กันฟังหรือเขียนสู่กันอ่าน โดยกำหนดให้ครูแบ่งกันอ่านหนังสือที่ เป็นประโยชน์ทางวิชาการ และแบ่งปันกันโดยการพูดคุยหรือเขียนสรุปย่อให้ครูผู้อื่นๆ อ่านหลักสูตร ได้ระบุดังที่คาดหวังจะเกิดขึ้นกับผู้เรียน กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการของผู้เรียน ผู้ใช้หลักสูตร จะต้องวิเคราะห์จุดหมายของหลักสูตรให้เป็นจุดประสงค์การเรียนการสอนที่ชัดเจนเพื่อจะได้จัด กิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งในการประเมินการ ใช้สามารถประเมินได้ก่อน ระหว่าง และหลังการใช้หลักสูตร
- สรุปได้ว่า การนิเทศ ติดตาม ให้การช่วยเหลือแนะนำ เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันในการ ให้คำแนะนำช่วยเหลือครู ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของหลักสูตรและช่วยให้หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

2.2.8 การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

การเปลี่ยนแปลงใดๆก็ตาม ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง การ เปลี่ยนแปลงหลักสูตรก็เช่นเดียวกัน ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น

เนื่องจากหลักสูตรเกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆหลายอย่าง ไม่ใช่แต่เรื่องการเรียนรู้การสอนเท่านั้นยังรวมถึงวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ งบประมาณค่าใช้จ่าย ฯลฯ สิ่งดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

การประชาสัมพันธ์หลักสูตรอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้การประชุมสัมมนาที่อาจนำมาใช้ได้ ในโอกาสอันควร การที่จะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์อย่างไร แก่ผู้ใดและเป็นจำนวนกี่ครั้งเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นรายๆไป อย่างไรก็ตามสิ่งที่ควรให้ผู้เกี่ยวข้องทราบก็คือ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นคืออะไร จะมีประโยชน์แก่ผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้องอย่างไร และจะมีผลต่อบทบาทและหน้าที่ของเขาอย่างไร (อ้าง บัณฑิต :2531)

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและชุมชน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งการประชาสัมพันธ์ต้องทำติดต่อกันไปอย่างต่อเนื่อง วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรใหม่จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรส่วนหนึ่งด้วย การเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การยอมรับหลักสูตรใหม่นั้น จะต้องทำการประชาสัมพันธ์จะต้องทำการประชาสัมพันธ์ ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ สื่อที่ใช้ในการแนะนำหลักสูตรมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารแผ่นพิมพ์ สิ่งเหล่านี้สามารถใช้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องหลักสูตรโดยทั่วไป ส่วนคณะครูนั้นควรจะได้รับทราบเชิงปฏิบัติ และผู้ปกครองนั้นควรจัดให้มีการประชุมชี้แจงเป็นต้น

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า งานบริหารหลักสูตร เป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ที่จะช่วยให้หลักสูตรนั้นบรรลุตามที่กำหนดไว้ของจุดมุ่งหมาย ซึ่งงานบริหารหลักสูตรควรจะมีการบริหารที่ดี วางแผนการบริหารที่ดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. การศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร 2. การจัดเตรียมบุคลากรในโรงเรียน 3. การจัดครูเข้าสอน 4. การจัดตารางสอน 5. การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 6. การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร 7. การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร 8. การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

2.3 งานสอน

งานสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ ดังที่ สุมิตร คุณานุกร (2518) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรจะยังไม่สัมฤทธิ์ผลถ้าปราศจากการสอนของครู ครูเป็นตัวละครสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม เป็นต้น เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 9) กล่าวไว้โดยสรุปว่า การนำหลักสูตรไปใช้ รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆภายในโรงเรียน เพื่อประโยชน์ในการใช้หลักสูตรให้บรรลุผลตามหลักการและจุดหมายของหลักสูตร

3. การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการจุดหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของการเรียนรู้สอดคล้องกับโครงการและแนวดำเนินการของหลักสูตร

2.3.1 การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น

Beauchamp (1981) ได้ตั้งทฤษฎีว่าอาณาเขตที่เหมาะสมของหลักสูตรนั้น จะอยู่ที่โรงเรียน แต่ละแห่ง การที่กล่าวว่าโรงเรียนแต่ละแห่งเป็นอาณาเขตที่เหมาะสมของหลักสูตรนั้นก็เนื่องจาก ชุมชนแต่ละแห่งมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้โดยสะดวกอีกด้วย

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า งานสอนเป็นการนำหลักสูตรที่วางแผนไปสู่การสอน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของครูผู้สอน ที่จะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรมีกิจกรรมที่สำคัญ ดังนี้

1. การทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทให้ถ่องแท้แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆของหลักสูตรแม่บท เพื่อทำการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังที่ สงัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงวิธีดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นไว้ใน 2 ลักษณะ คือ 1. การปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับท้องถิ่น ซึ่งครูผู้สอนจะต้องมีส่วนโดยตรงในการปรับหลักสูตรกลางให้เข้ากับท้องถิ่น 2. การสร้างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นขึ้นเสริมหลักสูตรกลาง ซึ่งหลักสูตรส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2536) กล่าวว่า ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการได้ หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนระดับต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน อำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา กรมต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ทั้งหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรที่ยกร่างขึ้นมาเพื่อใช้กับประชากรโดยส่วนรวมมักไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนควรมีการปรับหลักสูตรกลางให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตรนั้นๆ โดยอาจจะทำการปรับหลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีเกณฑ์ ซึ่งทำโดยคณะกรรมการ หรืออาจทำโดยครูผู้สอนแต่ละคนก็ได้

2.3.2 การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2525) กล่าวว่า แผนการสอนมีจุดประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนแก่ครูโดยจัดทำเป็นกลุ่มประสบการณ์ ตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบด้วย เรื่อง ระยะเวลา จุดประสงค์ วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติและการวัดผล

สงบ ลักษณะ (2533) ให้ความเห็นว่า การทำแผนการสอนคือ การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนล่วงหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบันทึกการสอน มีวัตถุประสงค์ให้ครูได้ออกแบบและเตรียมการสอนล่วงหน้าและเห็นรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละหัวข้อย่อยของเนื้อหาวิชาสำหรับการสอนแต่ละครั้ง

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521) กล่าวว่า การทำแผนการสอนจะช่วยให้ครูสอนดีขึ้น เพราะครูได้มีโอกาสฝึกกับความมุ่งหมายของบทเรียน ทาวิธีสอนต่างๆที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูมั่นใจยิ่งขึ้นและยังเป็นหลักฐานให้ครูทราบว่านักเรียนได้เรียนอะไรไปบ้างแล้ว และพร้อมที่จะเรียนต่อไป

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า แผนการสอนคือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรล่วงหน้า หรือคือบันทึกการสอนตามปกตินั่นเอง ความสำคัญและประโยชน์ของแผนการสอนมีดังนี้

1. ช่วยให้ผู้สอนได้ครบถ้วนและตรงตามเวลาที่หลักสูตรกำหนด
2. ช่วยให้ผู้มั่นใจในการสอน
3. ช่วยให้ผู้ดำเนินการสอนได้ผลดีขึ้นและสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ต่อไป

4. ช่วยให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้สอนแทนสามารถดำเนินการสอนได้ดีและต่อเนื่องจากการสอนครั้งก่อน

สงัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของแผนการสอนดังนี้

1. เป็นแนวทางในการสอน
2. ให้ความสะดวกแก่ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ในการช่วยเหลือแนะนำและติดตามผลการเรียนการสอน

3. เป็นแนวทางในการสร้างข้อสอบเพื่อการประเมินผล ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอน

สรุปได้ว่า การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือวางแผนการสอนมีความสำคัญคือ ช่วยเพิ่มความมั่นใจในการสอนของครู ทำให้ครูมองเห็นกระบวนการขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนมีความต่อเนื่องจากครั้งที่แล้ว แม่นยำในเนื้อหาที่จะสอนเพราะครูวางแผนการสอนมาเป็นอย่างดี มีผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาบทเรียนง่ายขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความมุ่งหมายของการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2519) กล่าวว่า การสอน คือ กระบวนการจัดให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ การสอนเป็นพฤติกรรมของผู้สอน การเรียนเป็น

พฤติกรรมของผู้เรียน การเรียนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการเรียนการสอน และการสอนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการเรียน กระบวนการเรียนการสอนนี้อาจแยกเป็นอิสระจากกันได้ แต่ในรูปของการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนย่อมเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในลักษณะที่ศึกษามุ่งจัดการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามแนวที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กิจกรรมการเรียนการสอน คือ พฤติกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้เกิดความรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เสนอแนะการพิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้บริหาร ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริง
2. จัดประสบการณ์ต่างๆให้นักเรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง

3. สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ
4. จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความพร้อมของนักเรียน
5. ทำการเสริมแรงและลงโทษอย่างเหมาะสม
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง

ธวัชชัย ชัยจิราฉายากุล (2526) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนได้แก่ กิจกรรมที่แสดงถึงความพยายามที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องราวที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยปกติจะหมายถึง วิธีการสอนแบบต่างๆและการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังพฤติกรรมทางด้านเจตลักษณะไปพร้อมๆกับบุคลิกลักษณะและปฏิบัติลักษณะ และกระบวนการเตรียมการสอนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายการสอน
2. ทดสอบพื้นฐานความรู้เดิมก่อนสอน
3. จัดกิจกรรมการสอน
4. ประเมินผล

สมิตร คุณานุกร (2535) กล่าวว่า การสอนของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ได้มีคุณสมบัติ และทัศนคติตามที่ผู้สร้างหลักสูตรมุ่งหวังไว้ ดังนั้นครูควรศึกษารายละเอียดของการสอนทุกวิธีแล้วตัดสินใจเลือกเอาเองว่า เมื่อไรควรสอนวิธีใด โดยใช้จุดมุ่งหมายของการสอนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาวิธีการสอน 8 วิธี ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน คือ

1. การบรรยาย
2. การอภิปรายและซักถาม
3. การฝึกปฏิบัติ
4. การสอนโดยใช้วัสดุทัศนูปกรณ์
5. การแก้ปัญหาและการค้นพบตัวเอง
6. การใช้ห้องทดลองและวิธีสืบสอบ
7. วิธีการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

8. การสอนโดยใช้บทบาทและสถานการณ์จำลอง

สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิชัย ราชฤทธิ์ศิริ (2526) ได้กล่าวถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า คือกิจกรรมที่สถานศึกษานับสนุน จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการนักเรียนนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532) ได้กล่าวว่า นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคาบเวลาแล้ว ครูผู้สอนควรได้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้ตามความสนใจด้วย กิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดขึ้นโดยให้นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ตามความสนใจของแต่ละบุคคล ซึ่งในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นำความรู้ทางวัฒนธรรมภาษาไปผสมผสานแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ตรง ได้แก่ การเชิญเจ้าของภาษามาสนทนาด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม การมีเพื่อนทางจดหมาย เป็นต้น ซึ่งจะมีประโยชน์มากที่สุด ในโอกาสได้ใช้ภาษา กับเจ้าของภาษา

2. กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์รอง ซึ่งจัดได้ง่ายกว่ากิจกรรมประเภทแรก ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การจัดมุมภาษาในห้องเรียน การฟังเทป การชมวีดิทัศน์ การชมภาพยนตร์ การอ่านหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร เป็นต้น

ไพโรจน์ นาคะสุวรรณ และวันนอร์ มะทา (2528) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดและสนับสนุนให้ผู้เรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจและส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนนอกเหนือจากหลักสูตรปกติ ไม่มีการให้คะแนนทางวิชาการ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นด้วยความสมัครใจ

ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2524) กล่าวว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรหมายถึง กิจกรรมต่างๆที่ครูและนักเรียนร่วมกันจัดทำขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้การเรียนการสอนตามประมวลการสอนในหลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่มีการให้หน่วยกิต หรือคะแนนที่ส่งผลให้นักเรียนสอบไล่ได้หรือสอบตก

นันทนา เทพบริรักษ์ (2526) ให้ความหมายกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า เป็นการให้บริการหรือประสบการณ์ต่างๆที่จัดให้นักเรียนนอกเหนือไปจากการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยนักเรียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจและความถนัด การดำเนินการได้รับความเห็นชอบจากคณาจารย์ ไม่มีหน่วยกิตหรือคะแนนใดๆ แต่จะส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ได้ผลสมบูรณ์ขึ้น

จึงสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนควรได้รับการพิจารณาการจัดกิจกรรมหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสม โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

2.3.4 การพัฒนาการใช้สื่อการเรียนรู้

ปรียาพร วงศ์อนุตโรจน์ (2535) กล่าวถึงการใช้สื่อการเรียนรู้ว่า สื่อการเรียนรู้มีมากมายเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเลือกให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะวิชาที่สอน เป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการ ใช้สื่อชนิดใดจึงจะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้นและคุณสมบัติของผู้เรียน ได้แก่ การเลือกให้เหมาะสมกับอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้น จำนวนนักเรียน เวลาเรียน และลักษณะของห้องเรียน หรือถ้านักเรียนในชั้นมีบทบาทในการเรียนการสอนมาก สามารถรับประสบการณ์ใหม่ๆได้ด้วยตนเอง ครูสามารถใช้สื่อในลักษณะสื่อประสม โดยอาศัยหลักการจัดระบบนำเอาสื่อการสอนหลายๆอย่างมาสัมพันธ์กัน และเป็นสื่อที่มีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอีกอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้ง

ถวัลย์ มาศจรัส (2529) ให้ความสามารถของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการสอนหมายถึง ตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ประสบการณ์ หลากหลายเจตคติ ค่านิยม รวมไปถึงทักษะในด้านต่างๆ ด้วยเหตุนี้สื่อการสอนจึงครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆเหล่านี้ด้วย คือ วัสดุสิ้นเปลืองทั้งหลายอุปกรณ์เครื่องมือที่คงทนถาวร วิธีการรวบรวมกิจกรรมทั้งหมดในกระบวนการเรียนรู้ เช่น ละคร บทบาทสมมติ เกม การทดลองต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) กล่าวถึงวิธีการใช้สื่อการเรียนการสอนว่าผู้ใช้ต้องยึดหลักการเลือกจะต้องพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้คือ ลักษณะเนื้อหา และจุดประสงค์ของบทเรียน ลักษณะประเภทสื่อ สภาพแวดล้อม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก หลักในการเลือกสื่อมีดังนี้

1. ต้องสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายและเรื่องที่สอน
2. ต้องเหมาะสมกับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
3. เหมาะสมกับวัยและระดับชั้นผู้เรียน
4. เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวก
5. หาง่ายและมีประสิทธิภาพ

หลักการเตรียมใช้สื่อการเรียนการสอน ควรพิจารณาองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. เตรียมครูโดยศึกษาบทเรียน วัสดุ และศึกษาวิธีการผลิต
2. วางระเบียบเรื่องการใช้สื่อ
3. ทำคู่มือการใช้สื่อแต่ละประเภท
4. ทำบัตรรายการสื่อทุกชนิด
5. สื่อประเภทอุปกรณ์ควรให้บริการประจำที่
6. จัดตารางบริการสื่อประเภทอุปกรณ์ เพื่อความสะดวกในการเลือกเวลาบริการ

চারং বুৎত্রী (2542) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนได้ชัดเจนขึ้น และยังเป็นสิ่งที่เร้าความ

สนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และยังได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. ต้องตอบสนองจุดประสงค์ของการเรียน
2. ต้องเหมาะสมกับวัยและประสบการณ์พื้นฐานของผู้เรียน
3. ต้องเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
4. ต้องเหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ
5. ต้องหาได้ง่ายในท้องถิ่น

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและจำเป็นมากสำหรับการจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันที่เน้นให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาและความสามารถ รวมทั้งการแก้ปัญหาต่างๆด้วยตนเอง จึงจำเป็นต้องมีสื่อการเรียนการสอนใช้ประกอบการสอนสำหรับครูในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาด้านสติปัญญา และด้านความสามารถสูงสุดในแต่ละช่วงวัย ดังนั้นสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับครูผู้สอน ในอันที่จะช่วยสร้างความเป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียนเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลา ในการสอน โรงเรียนจึงควรกำหนดมาตรการในการใช้สื่อตามหลักการดังกล่าว

2.3.5 การจัดสอนซ่อมเสริม

อำไพ สุจริตกุล (2514) ได้ให้ความหมายของการซ่อมเสริมว่า การซ่อมเสริมคือ การสอนเพื่อ แก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ๆให้แก่เด็ก เป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการ ความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู

ช่วงเวลาของการสอนซ่อมเสริม

1. การสอนซ่อมเสริมในเวลาปกติ แบ่งตามลักษณะการจัดคาบ คือจัดคาบให้ตรงกัน หมดทั้งโรงเรียน จัดให้ตรงเฉพาะระดับชั้น จัดคาบเพิ่มเข้าในตารางปกติ จัดแบ่งเวลา 10-20 นาที ใน คาบเวลาเรียน

2. การส่งเสริมนอกเวลาเรียนปกติ เช่น หลังเลิกเรียน พักกลางวัน

กิติมา ปรีดีติลล (2532) แบ่งการจัดสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การจัดสอนซ่อมเสริมเด็กที่เรียนอ่อน ครูควรศึกษาสาเหตุของการเรียนอ่อนของเด็กแต่ละคน รวมทั้งวิชาที่เรียนอ่อนเพื่อหาทางแก้ไขได้ถูกต้อง ในการแก้ปัญหาหรือหาสาเหตุของการเรียนอ่อนนั้น ครูควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง การสอนซ่อมเสริมเพื่อจะให้ได้ผล ครูควรจัด ซ่อมเสริมที่ละวิชา ใช้เวลาสั้นๆแบบฝึกหัดที่จะให้เด็กทำต้องมีความยากง่ายพอเหมาะกับ ความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการเรียนและมีกำลังใจในการเรียน ต่อไป หลังจากการเรียนซ่อมเสริมแล้ว ครูจะต้องติดตามผลการเรียนของนักเรียนอย่างใกล้ชิด

2. การจัดซ่อมเสริมเด็กที่เรียนดีให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ครูควรใช้สื่อการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้มากที่สุด เช่น บัตรงาน หนังสืออ่านประกอบ เป็นต้น โดยไม่ควรกำหนด เนื้อหาที่จะสอน ระยะเวลาการสอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่เด็กสนใจและมีความถนัด

ประคอง สุทธาร (2526) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมว่า การสอนซ่อมเสริมคือ การสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องการการช่วยเหลือ เพื่อขจัดข้อเสีย ข้อบกพร่อง ขจัดการเรียนที่

ไม่ถูกวิธี ไม่ได้ผล เสริมความรู้และทักษะที่ปรารถนาจะให้เด็กพัฒนาไปในทางที่ดี ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละคนแต่ละปัญหา ให้เด็กเหล่านั้นได้ประสบความสำเร็จในการเรียนตามความสามารถที่แท้จริงของเขา

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2531) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้เจริญพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ และศักยภาพที่แท้จริงของเขาด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนเป็นที่สุด เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ ให้สามารถเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และส่งเสริมนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ให้ความสามารถเพิ่มขึ้นตามศักยภาพ โรงเรียนควรจัดทำ การสอนซ่อมเสริม 3 ระยะคือ

1. ภายหลังการประเมินผลก่อนเรียน เมื่อพบว่ามีความรู้หรือทักษะเบื้องต้นไม่เพียงพอแก่การเรียนรู้เนื้อหาใหม่
2. ภายหลังการประเมินระหว่างเรียน เมื่อพบว่าผู้เรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์ของจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. ภายหลังจากการประเมินผลหลังเรียน เมื่อผู้เรียนได้ระดับผลการเรียน “0” ก่อนให้ผู้เรียนสอบแก้ตัว

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ให้สามารถเรียนรู้ได้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และส่งเสริมนักเรียนที่มีผลการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ให้มีความเพิ่มขึ้นตามศักยภาพ

สรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริมเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการใช้กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรให้สมบูรณ์และมีศักยภาพยิ่งขึ้น โดยมีครูเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน และส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนดีได้ใช้ความสามารถในการเรียนรู้ ได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

2.3.6 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะต้องเน้นพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนให้ก้าวสูงสุด โดยไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทุกคน มีการปรับตัว มีการปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเทคนิควิธีการประเมินผลให้หลากหลายสอดคล้องกับความรู้ และทักษะการแสวงหาความรู้ การปฏิบัติงานและคุณธรรม ตลอดจนการพัฒนาความรู้ ทักษะและคุณธรรม โดยให้การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นหนึ่งเดียวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอตลอดหลักสูตร โดยผู้สอนต้องดำเนินกิจกรรมการประเมินผลด้วยรูปแบบกัลยาณมิตรมีจิตใจช่วยเหลือเกื้อกูล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (เอมอร จังศิริพรพรรณ : 2546)

เอมอร์ จังศิริพรพรรณ (2546) ได้กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการรวบรวม และเรียบเรียงข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลจากพฤติกรรมเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวรอย่างเป็นระบบ สำหรับใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับไปยังผู้เรียนเกี่ยวกับความก้าวหน้า จุดเด่น จุดด้อย ใช้ตัดสินประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และความพอใจของหลักสูตร ตลอดจนใช้ชี้แนะนโยบายการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กล่าวถึง การประเมินผลว่า มีความมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการคือ

1. เพื่อบ่งชี้ว่าผู้เรียนมีความรู้ เจตคติ และทักษะที่สำคัญเพียงพอหรือไม่
2. เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น และจุดด้อยของผู้เรียน โดยสังเกตจากสัมฤทธิ์ผลที่แสดงออกมา

3. เพื่อบ่งถึงระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนแต่ละคน

กรมวิชาการ (2533) ได้กล่าวถึง วิธีการประเมินผลการเรียนไว้ว่า การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ถือปฏิบัติดังนี้

1. แจ้งให้นักเรียนทราบจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการประเมินผล เกณฑ์การผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้และเกณฑ์การผ่านกลุ่มประสบการณ์ก่อนทำการสอน

2. จุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องครอบคลุมพฤติกรรมด้าน พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการ

3. ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนต้องประเมินผลก่อนเรียนเพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน

4. ระหว่างภาคเรียน ให้ผู้สอนประเมินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นระยะๆ ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียน และเพื่อประเมินผลการผ่านจุดประสงค์

5. เมื่อถึงปลายภาคเรียน หลังจบจบกระบวนการเรียนการสอนทุกกิจกรรมแล้ว ให้มีการประเมินผลการเรียนปลายภาค โดยเลือกประเมินเฉพาะจุดประสงค์ที่สำคัญ ให้ครอบคลุมทั้งด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และเน้นกระบวนการเพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถที่กำหนดไว้ในภาคเรียนนั้น

การประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนตามข้อ 3, 4 และ 5 ถ้านักเรียนมีความรู้ความสามารถต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ของจุดประสงค์ ให้ผู้สอนวินิจฉัยหาข้อบกพร่องของนักเรียนแล้วสอนซ่อมเสริม โดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน

อติพร ศรียมก (2523) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจราคา หรือสรุปเพื่อพิจารณาความเหมาะสม หรือหาคุณค่าของคุณลักษณะพฤติกรรมและสิ่งของว่าดีเพียงใดโดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดผลเป็นหลัก

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2522) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งหลักการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนต้องประกอบด้วย

1. กำหนดจุดประสงค์ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการวัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ในการสอน พร้อมทั้งให้คำนิยามของสิ่งที่ต้องการวัดภายใน ขอบข่ายของเป้าหมายการศึกษาในรูปพฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง 3 ด้านคือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

2. เลือกแนวคิดและปรัชญาการวัดให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และสิ่งที่มุ่งจะวัดตามที่กำหนดไว้ในข้อ 1

3. เลือกหรือสร้างเครื่องมือ หรือแบบสอบถามตามแนวคิดหรือปรัชญาการวัดในข้อ 2 เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน และประสิทธิภาพของการสอน

4. การวัดผลการเรียนรู้หรือการเรียนการสอน ที่จะให้ครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทุกด้านตามจุดประสงค์การสอน จำเป็นต้องใช้เทคนิคการวัดหลายวิธีประกอบกัน ไม่มีเทคนิคการวัดใดเพียงเทคนิคเดียวที่สามารถวัดความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน เพราะเทคนิคการวัดและเครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อจำกัดในพฤติกรรมของผู้เรียน

5. การวัดผลการเรียนการสอนเป็นการวัดทางอ้อมและสิ่งที่วัดได้เพียงตัวอย่างของพฤติกรรม ความรู้ ทักษะ หรือเจตคติของผู้เรียนเท่านั้น เพื่อความถูกต้องของสิ่งที่ต้องการวัด ผู้สอนจะต้องเลือกใช้เทคนิคหรือเครื่องมือที่เหมาะสมหลายประเภทและวัดหลายๆครั้ง เพื่อจะได้คะแนนพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะและเจตคติอย่างถูกต้อง

6. ผู้สอนควรตระหนักถึงจุดเด่น จุดด้อยของเครื่องมือแต่ละประเภทเพื่อจะได้เลือกใช้เครื่องมือหรือเทคนิคเหล่านั้นได้ถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูลที่วัดได้ พร้อมทั้งหาทางป้องกันและแก้ไขข้อผิดพลาดในการใช้เทคนิค หรือเครื่องมือ หรือกระบวนการใช้เครื่องมือ กล่าวคือ 1) ข้อผิดพลาดจากการสุ่มตัวอย่าง 2) ข้อผิดพลาดจากเครื่องมือหรือกระบวนการใช้เครื่องมือ หรือแบบสอบถาม 3) ข้อผิดพลาดจากการแปลความหมายของคะแนน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียน มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะผลที่ได้เป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่า หลักสูตรและกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนทั้งหมดตลอดจนความพยายามต่างๆในอันที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหลักสูตรต่อไป

3. ความพึงพอใจต่อผู้ใช้หลักสูตร

ในการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจนั้น โดยทั่วไปนิยามศึกษากันในสองมิติ คือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานและมิติความพึงพอใจในการรับบริการ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบผู้รับบริการ ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Oskamps (1984, อ้างถึงใน ประภาภรณ์ สุรภา 2544, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า ความพึงพอใจมีความหมายอยู่ 3 นัย คือ

1. ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพการณ์ที่ผลการปฏิบัติจริงได้เป็นไปตามที่บุคคลคาดหวังไว้

2. ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับของความสำเร็จที่เป็นไปตามความต้องการ

3. ความพึงพอใจ หมายถึง งานที่ได้ตอบสนองต่อคุณค่าของบุคคล

ประนอม แสงจันทร์ (2529,อ้างในวีรวรรณ ภาษาประเทศ,2542) ความพึงพอใจ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกและทัศนคติของบุคคล อันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ซึ่งจะปรากฏ ออก มาทางพฤติกรรมและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำกิจกรรมต่างๆของบุคคล

คณิต ดวงหัตถ์ (2537) ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ หรือพอใจของบุคคลที่มีต่อ การทำงานและองค์ประกอบหรือสิ่งจูงใจอื่นๆ ถ้างานที่ทำหรือองค์ประกอบเหล่านั้นตอบสนองความ ต้องการของบุคคลได้บุคคลนั้นจะเกิดความพึงพอใจในงานขึ้นจะอุทิศเวลา แรงกาย แรงใจ รวมทั้ง สติปัญญาให้แก่งานของตนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

Silmer (1984, 230 อ้างถึงใน ประภาภรณ์ สุรปภา 2544, หน้า 9) กล่าวว่า ความพึง พอใจเป็นระดับขั้นตอนความรู้สึกในทางบวกหรือทางลบของคนที่มีลักษณะต่าง ๆ ของงานรวมทั้งงาน ที่ได้รับมอบหมาย การจัดระบบงานและความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

Gillmer (1965, 254 – 255 อ้างถึงใน เพ็ญแข ช่อมณี 2544, หน้า 6) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่าผลของเจตคติต่าง ๆ ของบุคคลที่มีต่อองค์กร องค์กรประกอบของแรงงาน และมีส่วนสัมพันธ์กับ ลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งความพึงพอใจนั้นได้แก่ ความรู้สึกมีความสำเร็จใน ผลงาน ความรู้สึกที่ได้รับการยกย่องนับถือ และความรู้สึกมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน

ก๊อต (Carter V. Good, 1973 : 518) กล่าวว่าโดยสรุปว่า ความพึงพอใจ หมายถึง คุณภาพ สภาพ หรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่างๆ และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่ง

จารุวรรณ พุพะเนียด (2542) กล่าวว่าโดยสรุปว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจ ความซาบซึ้งใจ เจตคติ ค่านิยม และการปรับตัว ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคล ได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายอาจเกิดในขณะที่ทำกิจกรรมนั้น หรืออาจเกิดหลังจากทำกิจกรรม นั้นเสร็จก็ได้ โดยมีความต้องการเป็นแรงผลักดัน หรือจูงใจให้กระทำการตอบสนองต่อวัตถุ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ใดๆ จนกระทั่งเป็นที่พอใจจึงจะลดความต้องการลง ซึ่งสามารถสังเกต ความพึงพอใจได้จากสายตา คำพูด และการแสดงออก

แนวคิดความพึงพอใจที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นทัศนคติ ที่เป็นนามธรรม เกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่สามารถมองเห็นรูปร่าง ได้ นอกจากนี้ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกด้านบวกของบุคคล ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเกิดขึ้นจาก ความคาดหวัง หรือเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถ ตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลได้ซึ่งความพึง พอใจที่เกิดขึ้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามค่านิยมและประสบการณ์ของตัวบุคคล

4. บทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ จะดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้จำเป็นต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่ายร่วมมือกันส่งเสริม และดำเนินการปฏิบัติให้ลุล่วงไปด้วยดี

กรมวิชาการ (2522) ระบุถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรคือ

1. ครู
2. ผู้บริหารโรงเรียน
3. คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน
4. ศึกษาพิเศษ
5. ผู้อำนวยการประถมศึกษาจังหวัด
6. สถาบันฝึกหัดครู
7. กรมเจ้าสังกัดและกรมวิชาการ

สังัด อุทรานันท์ (2527) กล่าวถึง บุคลากรและบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร มีดังนี้

1. นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์หรือนักวิชาการ ที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร และดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

1.1 ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และ ดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

1.2 ทำการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร

1.3 ให้การสนับสนุน และส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตรและให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

2. ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังนี้

2.1 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างแจ่มแจ้ง

2.2 ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2.3 กระตุ้นและส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การอบรมหรือจัดประชุมสัมมนา

2.4 ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ให้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ครูคนอื่น ๆ

3. หัวหน้ากลุ่มวิชา หรือหัวหน้าสาขาวิชา ควรจะดำเนินการส่งเสริมการใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างชัดเจน

3.2 ช่วยวางแผนและจัดทำแผนการเรียนการสอน

3.3 จัดหาวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ให้บริการแก่ครูคนอื่นที่อยู่ในสายเดียวกันที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบ

3.4 ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

3.5 ทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับหมวดวิชาอื่น หรือสายวิชาอื่น เพื่อการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน

4. ครูผู้สอน ในฐานะเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรในโรงเรียนมีประสิทธิภาพได้ดังนี้

4.1 ศึกษาหลักสูตร เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองใช้อยู่อย่างแจ่มแจ้ง

4.2 สนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

4.3 ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่ใช้อยู่

4.4 พยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสม หรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้

5. บุคลากรอื่น ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักวัดผล นักแนะแนว ฯลฯ ต่างก็มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยปฏิบัติดังนี้

5.1 บุคลากรอื่น ๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักวัดผล นักแนะแนว ฯลฯ ต่างก็มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยปฏิบัติดังนี้

5.2 ให้ความช่วยเหลือหรือให้บริการแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 กลุ่ม ที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ คือ

1. ครูใหญ่
2. ครูประจำชั้น
3. ชุมชนหรือผู้ปกครอง

ครูใหญ่เป็นผู้มีบทบาทมากเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรให้ชัดเจนเพื่อที่จะจัดวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
2. การเตรียมการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุอุปกรณ์หลักสูตรและสื่อการเรียน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร กับผู้ปกครองและคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียนชุมชน เกี่ยวกับจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และจัดประสบการณ์การเรียน
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคาร สถานที่และการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

ครูประจำชั้นหรือครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรเพราะเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้อันแก่เด็ก ครูจะต้องมองเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในสังคม และก้าว

ให้ทันกับเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หลักสูตรจะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่อยู่ที่ครูเป็นสำคัญ

ชุมชนและผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนให้การสนับสนุน ร่วมมือในการใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์ การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการศึกษาของโรงเรียนและประชาชนในชุมชนเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ จะต้องทำการเผยแพร่ว่าการใช้หลักสูตรใหม่นั้น ลูกหลานของเขาจะเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรเกี่ยวกับการเรียนรู้ เจตคติ ค่านิยม และความสามารถในการแก้ปัญหา

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวถึง บทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน รวมทั้งอาศัยการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นซึ่งต้องกระตุ้นย้วยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน มีบทบาทในด้านการบริหารหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การนิเทศติดตามผล การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ การประชาสัมพันธ์ มีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง
1.2 จัดเตรียมบุคลากรโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา

1.3 จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์

1.4 ให้บริการและสนับสนุนการสอนของครู โดยจัดทำ จัดหาเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

1.5 ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ
1.6 ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจ ส่งเสริมความก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเหมาะสมและยุติธรรม

1.7 ประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรแก่นักเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครองและคนในชุมชน
1.8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม

2. ครูผู้สอน ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่หลัก คือ การสอน ต้องใช้หลักสูตรประกอบการเตรียมการสอน การทำแผนการสอนหรือกำหนดการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวปฏิบัติดังนี้

2.1 ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้กระจ่าง และประชุมวิเคราะห์หลักสูตร พิจารณาจุดประสงค์หลักสูตรและเนื้อหาวิชาในแต่ละวิชา เพื่อวางแผนการใช้แผนการสอนให้เหมาะสม

2.2 ทำความรู้จักนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เช่น ความรู้ ความสามารถ และปัญหาของผู้เรียน เพื่อหาทางพัฒนาผู้เรียนทั้งชั้นและรายบุคคล

2.3 ศึกษาแผนการสอน คู่มือครูให้เข้าใจอย่างแจ่มชัดก่อนทำการสอน

2.4 ให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนการสอน และเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่จะใช้ในแต่ละการสอนแต่ละครั้งก่อนสอน

2.5 ศึกษาและลงมือปฏิบัติการสอนด้วยกลวิธีหลากหลายให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าการฟังอ่านเพียงอย่างเดียว

2.6 พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ และจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมตามเจตนารมณ์ของครู

2.7 จัดสอนซ่อมเสริมแก่ผู้เรียนที่จำเป็นต้องเรียน

2.8 ตรวจสอบความก้าวหน้าของครูผู้สอนเป็นระยะ ๆ โดยใช้เทคนิควิธีและเครื่องมือที่เหมาะสม เพื่อหาทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

2.9 ปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียน และผู้เรียน

3. ศึกษานิตเทศก์ การนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากผู้บริหารโรงเรียนและครูจะมีบทบาทสำคัญแล้ว ศึกษานิตเทศก์เป็นผู้หนึ่งที่สามารถทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุผลตามต้องการได้ โดยมีบทบาทในการสนับสนุนการใช้หลักสูตรในโรงเรียน ดังนี้

3.1 จัดอบรมหรือแนะนำครูเพื่อเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและการดำเนินการเรียนการสอน

3.2 เป็นที่ปรึกษาของครูในกรณีที่มีปัญหาทางด้านวิชาการและจัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหาลดจนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสวงหาวิธีการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเป็นครั้งคราวในระดับต่าง ๆ

3.3 เป็นผู้ประสานงานทางวิชาการระหว่างโรงเรียนกับกรม กอง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

3.4 สร้างเสริมแรงจูงใจเพื่อให้ครูมีกำลังใจในการทำงานและพัฒนาวิชาชีพของตน

3.5 นิเทศติดตามการใช้หลักสูตรของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงคุณภาพการสอนของครู

3.6 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนให้ผู้สนใจได้เข้าใจและมีการขยายผลไปยังโรงเรียนอื่น ๆ

3.7 จัดให้บริการต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็น ติดต่อกิจการมาให้ความรู้แก่ครูผู้สอนหรือศึกษานิตเทศก์เป็นวิทยากรเอง

4. ผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร คือ

4.1 ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการจัดหาจัดทำวัสดุ อุปกรณ์และสื่อประกอบการเรียนการสอนต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน

4.2 ช่วยประชาสัมพันธ์สนับสนุนและเผยแพร่ความรู้เรื่องหลักสูตรแก่บุคคลที่ยังไม่เข้าใจในท้องถิ่น

4.3 แสดงความสนใจในการเรียนของผู้เรียนด้วยการซักถามผลการเรียน และช่วยเสนอแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม

4.4 ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเมื่อโรงเรียนขอความร่วมมือมา เช่น เป็นวิทยากรพิเศษให้กับโรงเรียน หรือให้การสนับสนุนให้ด้านสถานประกอบการ

จากแนวคิดของนักการศึกษาสรุปได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้จะให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในโรงเรียน ครูผู้สอนเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี รวมทั้งความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์ ผู้ปกครองและชุมชนจะช่วยเสริมให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรณีการ สงวนนวน (2546) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และประธานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่ได้ศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ไม่ได้เตรียมบุคลากรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน จัดครูเข้าสอนโดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถของครู มีการบริการวัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ประธานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และศึกษานิเทศก์กลุ่มภาษาต่างประเทศ นิเทศ ติดตามผลการใช้หลักสูตรโดยเยี่ยมเยียนชั้นเรียน เพื่อสังเกตการจัดกิจกรรมการสอน ประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยพิจารณาจากรายงานการประเมินตนเองของครู ประชาสัมพันธ์โดยจัดประชุมผู้ปกครอง ด้านปัญหาพบว่ายังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรภาษาจีน การดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและขาดห้องเรียนภาษาจีน ด้านการสอน ครูผู้สอนทำความเข้าใจหลักสูตรโดยเข้ารับการอบรมจากโครงการอบรม ปรับหลักสูตรโดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหา จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน วัดและประเมินผลโดยการสังเกตการณ์ร่วมกิจกรรม ด้านปัญหาการสอนในโรงเรียนไม่มีหลักสูตรภาษาจีนที่ได้มาตรฐาน สอนไม่ครบตามหลักสูตร ขาดความมั่นใจในการดำเนินการตามแผนการสอน เวลาการสอนไม่เพียงพอ ภาระงานครูมาก สื่อไม่เพียงพอ ขาดคู่มือการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ นักเรียนไม่มีเวลาเรียนซ่อมเสริม เพราะต้องทำกิจกรรมหลายกลุ่มวิชา

เสาวภา จันทร์สงค์ (2547) ได้ศึกษาการดำเนินงานการจัดหลักสูตร English Program ในโรงเรียนสองภาษา ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเตรียมการจัดหลักสูตรโรงเรียนวางแผนการจัดหลักสูตรโดยใช้ข้อมูลด้านความพร้อมของผู้ปกครอง จัดเตรียมอาจารย์ผู้สอนชาวไทยโดยการส่งเข้ารับการ อบรม ประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน ส่วนอาจารย์ผู้สอนชาวต่างชาติจัดเตรียมโดยการจัดอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียนและส่งไปศึกษาดูงาน มีการจัดทำแผนการสอนระยะสั้นรายสัปดาห์ จัดเตรียมอาคารสถานที่ โดยการปรับปรุงชั้นเรียนใหม่ โรงเรียนใช้เอกสารประกอบหลักสูตรจากต่างประเทศ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยการจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ มีการจัดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน จัดเตรียมการประเมินผลการจัดหลักสูตรโดยการส่งเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน ปัญหาที่พบได้แก่ ผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในการจัดหลักสูตร บุคลากรชาวต่างชาติขาดแคลนและต้องการค่าตอบแทนสูง มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ขาดบุคลากรชาวไทยที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษ บุคลากรชาวต่างชาติขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องทำแผนการสอน อาคารสถานที่มีไม่เพียงพอและสภาพชั้นเรียนไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ด้านการดำเนินการจัดหลักสูตร โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่นเป็น ศูนย์กลาง มีการจัดทัศนศึกษาและกิจกรรมกีฬา เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนมีสื่อการเรียน การสอนประเภท ของจริง ของจำลอง เทปเสียง ซีดี และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีการวัดผล ประเมินผลโดยใช้การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ นิเทศการจัดการเรียนการสอนโดยการ สังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน ปัญหาที่พบได้แก่ นักเรียนมีความรู้พื้นฐานแตกต่างกัน

พิไลลักษณ์ หมั่นวงศ์ (2549) ได้ศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ ต่างประเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผู้ให้ ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ครูผู้สอนกลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในช่วงชั้นที่ 2 จากโรงเรียนจำนวน 234 โรงเรียน และศึกษานิเทศก์กลุ่ม สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

ด้านงานบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ศึกษานิเทศก์หลักสูตรจากเอกสารประกอบหลักสูตร และหลักสูตรแกนกลาง ดำเนินการเตรียมบุคลากร จัดครูเข้าสอน จัดตารางสอน และจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ดำเนินการจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนรู้ที่เอื้อต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะ ทำการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ดำเนินการนิเทศติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตร จากเอกสารรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ ผู้เรียน ปัญหาที่พบได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมี ภาระงานมาก ไม่มีเวลาในการศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร ขาดครูผู้สอนและขาดงบประมาณ ในการบริหารหลักสูตร

อรพิน ไชยไวยหาร (2549) ได้ศึกษาสภาพการบริหารจัดการตามหลักสูตรสถานศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการ บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวม มีการปฏิบัติตามอยู่ในระดับมากถึง 4 ด้านเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา(ใช้หลักสูตร) ด้านการสรุปผลดำเนินการใช้หลักสูตร สถานศึกษา ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาและด้านการปรับปรุงพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา โดยปัญหาที่พบคือ การดำเนินการนิเทศไม่ต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ได้ดำเนินการ เป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุง ในด้านการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม ของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การประชุม อบรม สัมมนา การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ มีการรายงานผลต่อสาธารณชนค่อนข้างน้อย

สิทธิ์ จิตต์นิลวงศ์ (2552) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนสอง ภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร ผลวิจัย พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการ ใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษมีการกำหนด แผนประจำปี ให้ครูไทยและครูต่างชาติร่วมกันทำแผนการสอน ประเมินผลในทุกภาคการศึกษา และ ใช้นิเทศการสอนในการพัฒนาครู ปัญหา คือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร กำหนด จุดประสงค์ไม่ชัดเจน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับความต้องการของเด็ก สภาพการบริหารงานบุคคล คัดเลือกครูชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาแม่ มีการนิเทศการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานจาก คุณภาพของงานที่สำเร็จ ปัญหา คือ เปลี่ยนครูต่างชาติบ่อย และขาดงบประมาณการพัฒนาครู สภาพ

บริหารเกี่ยวกับชุมชนและประชาสัมพันธ์โรงเรียนโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ปกครอง ใช้เอกสารประชาสัมพันธ์ จัดแสดงผลงาน และกิจกรรมที่ให้บริการพัฒนาชุมชนโดยให้บริการด้านอาคารสถานที่ ปัญหา คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบ สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่ จัดอาคาร อุปกรณ์ในห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ มีพร้อมและสะดวกต่อการใช้งาน ปัญหาคือ ขนาดและพื้นที่ไม่สอดคล้องกับจำนวนเด็ก สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน มีการเรียนเสริมภาษาอังกฤษ ภาษาไทย จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ และจัดบริการอาหารกลางวันให้นักเรียน ปัญหาคือ ไม่ได้กำหนดแผนงานประจำปีให้ชัดเจน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับ การใช้หลักสูตร เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของหลักสูตร แม้ว่าหลักสูตรจะสร้างไว้ดีเพียงใด แต่หากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปอย่างไม่ถูกต้อง ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร ต้องเข้าใจและกระทำอย่างรอบคอบ เพราะจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคือคุณภาพของผู้เรียน